

EL DOCUMENT DEL MES DE L'ARXIU COMUNAL D'ANDORRA LA VELLA

Julio 2021. Núm. 48

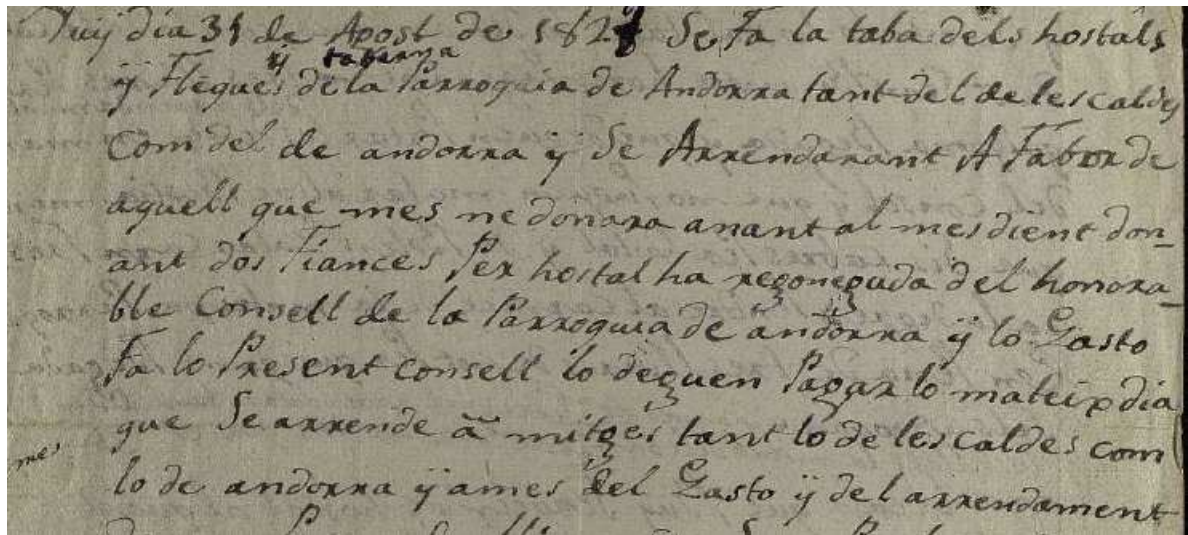
L'hostal comunal d'Andorra la Vella

Abans que Andorra esdevingués un país turístic –actualment la xarxa hotelera de la parròquia ofereix més de 6.000 llits– els allotjaments es basaven en unes poques fondes i hostals comunals. Els principals usuaris eren traguiners, contrabandistes i, al segle XIX, alguns excursionistes o viatgers amb esperit d'aventura. L'estudi de l'escriptora Ludmilla Lacueva Canut detalla l'evolució de l'hoteleria i la història dels hostals comunals al Principat d'Andorra.

Les referències als hostals comunals al país –que són els antecessors dels hotels familiars– abracen des de l'any 1556 –en el cas d'Andorra la Vella, des del 1591– fins a la dècada dels anys 1920-1930, quan van anar desapareixent davant del creixement d'hotels familiars.

L'hostal comunal l'arrendava el Comú, en Consell de Comú, a principis de setembre i normalment s'arrendava a un particular com a hostaler principal tot i que, en alguns casos, podien ser més arrendataris. En el cas de la parròquia d'Andorra -abans de la segregació d'Escaldes- hi havia un hostal en cada quart i els arrendava el Comú.

Vuy dia 31 de Agost de 182[3] Se fa la taba dels hostals y fleques de la Parroquia de Andorra tant del de les Caldes com del de Andorra... ACA_215_ANA

L'hostaler s'havia de fer càrrec de les despeses de l'arrendament, no podia sotsarrendar el comerç a ningú sense l'acord del Comú i estava obligat a tenir prou provisions, en especial pa i vi. A voltes l'arrendament es lligava amb diversos serveis bàsics com la fleca, la taverna o la carnisseria. En cas d'infracció podia ser sancionat pel Comú a través del Mustafà, qui era el responsable de controlar els pesos i mesures i comprovava la qualitat dels productes de l'hostal. La reglamentació es feia a través de la Taba:

Els hostals serien llocs de certa laxitud ja que sembla que servien de punt trobada per a certs jocs. Com a exemple el 23 d'abril de 1832 Josep Lluent, rector d'Andorra la Vella, va adreçar una carta als còsols i consellers de la parròquia per queixar-se sobre els abusos perquè alguns hostals permetien els dies festius alguns feligresos jugar durant els oficis. El rector considerava que calia "...vigilar com te obligació lo Rnt Parroco de esta vila sobre la salut espiritual de las animas..." i explica que en arribar a l'hostal de Miquel Montaña "trobaren sis o set homens uns jugavan i altes se ho estaven miran..."

ACA_215_ANA

La ubicació de l'hostal d'Andorra la Vella es trobaria prop de l'absis de l'església segons descriu Ludmilla Lacueva. Tot i així no hem pogut ubicar-lo malgrat que podem discernir la rectoria, la casa del quart, la carnisseria i la presó. Per tant, podia ser un edifici que sobresurt darrere d'aquests edificis i que tindria l'entrada per l'absis de Sant Esteve.

Amb la fletxa s'indica l'edifici que podria ser l'antic hostal comunal d'Andorra la Vella
©Centre Excursionista de Catalunya

En tot cas, vistes les reformes per a la construcció de la casa del Quart que es van culminar el 1942, no podem asseverar quin seria l'edifici que allotjaria l'hostal, ja que les actes no fan esment a la demolició de l'hostal. El d'Andorra la Vella fins a la segona meitat del segle XIX estaria a l'ombra del d'Escaldes atès que aquest darrer tenia l'al·licient de les aigües termals. No obstant això, prendria certa importància des del 1822 a causa dels refugiats de les guerres carlines a Espanya.

En la llista es reflecteix com una mateixa família arrenda sovint durant molts anys, com és el cas de Cal calones i Cal Cisco de Sans que denoten una tradició familiar. Cal dir que la presència femenina entre els arrendataris és destacada a Andorra la Vella des de temps antic.

SEGLE XVI		
Any	Arrendatari	Arrendaments
1591	• Miquel Puyal ⁽¹⁾	4 ducats
1593	• Mateu _____ ⁽¹⁾ • Joan del Cosi ⁽¹⁾	
1594	• Mateu _____ ⁽⁴⁾ • Joan del Cosi ⁽⁴⁾ • Miquel Pujal ⁽⁴⁾ • _____ Moles ⁽⁴⁾	
1595	• Mateu Guyem ⁽²⁾ • Joan Cosi ⁽²⁾ • Miquel Pujal ⁽²⁾	
1597	• Margarida Puigala ⁽¹⁾ • Joan del Cosi ⁽⁴⁾	

Hostal d'Andorra la Vella		
SEGLE XX		
Any	Arrendatari	Arrendaments
1900	• Miquel Montaña ⁽⁵⁾	28 duros (H) 14 duros (T)
1901	• Miquel Montaña ⁽⁵⁾	28 duros (H) 14 duros (T)
1902	• Miquel Montaña ⁽⁵⁾	28 duros (H) 14 duros (T)
1903	• Josep Coma ⁽⁶⁾	190 pessetes (H) 100 pessetes (T)
1904	• Joan Arajol ⁽⁷⁾	190 pessetes (H) 100 pessetes (T)
1905	• Miquel Montaña ⁽⁵⁾	140 pessetes (H) 70 pessetes (T)
1906	• Miquel Montaña ⁽⁵⁾ • Calones ⁽⁸⁾	140 pessetes
1907	• Joan Arajol ⁽⁷⁾	28 duros
1908	• Joan Arajol ⁽⁷⁾	28 duros
1909	• Josep Coma ⁽⁶⁾	140 pessetes
1910	• Miquel Montaña ⁽⁵⁾	
1912	• Joan Torra ⁽⁹⁾	28 duros
1913	• Joan Arajol • Joan Torra • Josep Coma • Miquel Montaña • Josep Soldevila • Josep Codina • Pere Areny • Anton Montanya • Joaquin Montanya • Anton Escude	• 35 pessetes • 30 pessetes • 18 pessetes • 25 pessetes • 20 pessetes • 18 pessetes • 10 pessetes • 15 pessetes • 10 pessetes • 10 pessetes
1914	• Joan Arajol ⁽⁷⁾	140 pessetes
1915	• Joan Arajol ⁽⁷⁾	
1916	• Joan Arajol ⁽⁷⁾	
1918	• Joan Torra ⁽⁹⁾	140 pessetes (H) 70 pessetes (T)
1922	• Joaquin Montanya ⁽¹⁰⁾	150 pessetes (H) 75 pessetes (T)
1924	• Joaquin Montanya ⁽¹⁰⁾	150 pessetes (H) 75 pessetes (T)
1925	• Joaquin Montanya ⁽¹⁰⁾	150 pessetes (H) 75 pessetes (T)
1926	• Joaquin Montanya ⁽¹⁰⁾	225 pessetes
1927	• Joaquin Montanya ⁽¹⁰⁾	225 pessetes

Hostal de Santa Coloma		
Any	Arrendatari	Arrendaments
1759	• Francisco Mijavila de Andorra ⁽¹⁾	3 lliures i 7 sous
1760	• Andreu Nagual ⁽¹⁾	2 lliures i 5 sous
1761	• Andreu Nagual de Santa Coloma ⁽¹⁾	3 lliures i 7 sous
1762	• Andreu Nagual de Santa Coloma ⁽¹⁾	3 lliures i 7 sous

Extracte del document d'arrendataris de l'hostal d'Andorra la Vella. A dalt a l'esquerra el primer, de l'any 1591. El 1597 se cita Margarida Puigala com a arrendatària. A dalt a la dreta, els darrers arrendataris. A l'esquerra una referència d'arrendaments a un hostal de Santa Coloma.

Font: Els Pioners de l'Hoteleria andorrana del segle XVI

La llegenda de l'hostal de la Margineda¹

Aquesta llegenda versa sobre un amor no correspost i que tindria com a escenari un suposat hostal de la Margineda i era un dels més freqüentats del país. El jove de l'hostal es va enamorar i casar amb una bella minyona de la Seu d'Urgell, la Filomena. La bellesa de la jove no va passar desapercebuda i ella va decidir anar-se'n amb un ric hereu i, per això, va decidir enverinar el seu marit amb tora que li havia facilitat una bruixa d'Engolasters. El jove hostaler va morir pensant que la seva dona l'estimava.

Passats els anys, quan ella va morir, van carregar la caixa en un carro amb la intenció de traslladar-la des de la Margineda al cementiri de Santa Coloma. Però pel camí el carro es va ensorrar i va desaparèixer. Al dia següent els veïns van veure un clot en aquell indret i ho van atribuir al malefici de la Filomena.

Planta de tora.

Podeu ampliar la informació al llibre de Ludmilla Lacueva Canut 'Els Pioners de l'Hoteleria andorrana del segle XVI al segle XX'.

Podeu enviar les vostres propostes, suggeriments o consultes a:

arxiu@comuandorra.ad

Dipòsit legal: AND. 583-2017

Comú d'Andorra la Vella

---

¹ Valls, A. i Carol, R.: *Llegendes d'Andorra*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. 2010